

บทความวิจัย

เรื่อง เครื่องแต่งกายและวิธีการดูแลความงามของสตรีจีนในสมัยราชวงศ์ชิง

โดย

นางสาวพรรณชนก สยมพร

รหัสนักศึกษา 05580610

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2561

ลิขสิทธิ์ของคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทความวิจัย	เครื่องแต่งกายและวิธีการดูแลความงามของสตรีจีนสมัยราชวงศ์ชิง
ผู้เขียน	นางสาวพรรณชนก สยมพร
อาจารย์ที่ปรึกษาบทความวิจัย	อาจารย์ ดร.พิภู บุชบก
สาขาวิชา	เอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
ปีการศึกษา	2561

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องเครื่องแต่งกายและวิธีการดูแลความงามของสตรีจีนสมัยราชวงศ์ชิง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะเครื่องแต่งกายและศึกษาวิถีดูแลความงามของสตรีในสมัยราชวงศ์ชิง โดยมีวิธีการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเครื่องแต่งกายและวิธีการดูแลความงามของสตรีสมัยราชวงศ์ชิง ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูล จากหนังสือ งานวิจัยและวิทยานิพนธ์ และเรียบเรียงผลการศึกษาในรูปแบบของบทความวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า เครื่องแต่งกายของสตรีในสมัยราชวงศ์ชิงได้รับอิทธิพลมาจากชาวแมนจูและจากชาวยุโรปซึ่งเป็นราชวงศ์ก่อนหน้า ซึ่งเสื้อผ้าใช้บ่งบอกถึงสถานะทางการเมืองและสังคมของผู้สวมใส่อย่างชัดเจนผ่านวิธีการตัดเย็บ สีสัณ และลวดลาย ดังเช่น ลายปักหงส์คู่มังกร (มังกรใช้แทนจักรพรรดิ และหงส์ใช้แทนจักรพรรดินี) ดังนั้นเสื้อผ้าที่ปักลายหงส์คู่มังกรจึงมีแค่จักรพรรดินีองค์เดียวเท่านั้นที่สามารถสวมใส่ได้ ส่วนสตรีที่เป็นคนธรรมดาได้รับอนุญาตให้ใส่เสื้อผ้าที่ไม่เน้นลายปัก และโทนสีส่วนใหญ่เป็นสีโทนซีด ๆ ไม่มีสีสัณมากเท่าเครื่องแต่งกายสตรีชนชั้นสูง ส่วนวิธีการดูแลความงามของสตรีในสมัยราชวงศ์ชิง พบการใช้สมุนไพรและวัตถุดิบจากธรรมชาติมาใช้ดูแลความงาม เช่น นำดอกกุหลาบมาทำชาดทาปาก นำผงไข่มุกมาทาผิว และพบการรัดเท้าให้เล็ก ซึ่งเป็นหนึ่งในวิธีที่ใช้ดูแลความงามอีกด้วย

คำสำคัญ : เครื่องแต่งกายของสตรีสมัยราชวงศ์ชิง, วิถีดูแลความงามของสตรีสมัยราชวงศ์ชิง

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยเรื่อง เครื่องแต่งกายและวิธีการดูแลความงามของสตรีจีนสมัยราชวงศ์ชิง เป็นส่วนหนึ่งของรายวิชา 450109 การศึกษาเอกเทศ (INDEPENDENT STUDY)

บทความวิจัยชิ้นนี้สามารถสำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับการกรุณาอย่างสูงจาก ดร.พิญชบุษบก อาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย ที่กรุณาให้คำแนะนำและให้คำปรึกษา ตลอดจนการปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่ง จนทำให้งานวิจัยในครั้งนี้เสร็จสมบูรณ์ ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณอาจารย์อย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ ขอขอบคุณเครื่องแต่งกายและวิธีการดูแลความงามของสตรีจากซีรีส์เรื่อง Ruyi's Royal Love in the Palace ที่ทำให้ข้าพเจ้าอยากศึกษาบทความวิจัยเรื่องนี้ ขอขอบคุณครอบครัว เพื่อน ๆ และร้านอาหารในจังหวัดนครปฐมทุกร้าน ที่เป็นแรงผลักดันให้การศึกษาวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยฉบับนี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจ หากมีข้อบกพร่องหรือข้อผิดพลาดประการใด ข้าพเจ้าก็ขออภัยไว้ ณ ที่นี้

นางสาว พรรณชนก สยมพร

สารบัญ

บทคัดย่อ.....	ก
กิตติกรรมประกาศ.....	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญรูปภาพ.....	ง
เครื่องแต่งกายและวิธีการดูแลความงามของสตรีจีนสมัยราชวงศ์ชิง.....	1
บรรณานุกรม.....	21
ภาคผนวก.....	23

สารบัญรูปภาพ

รูปที่ 1 ภาพวาดของเฮาเสี้ยวอู้ฉุน ในจักรพรรดิเฉียนหลง แต่งองค์ด้วยชุดมังกรกึ่งทางการสีแดงสำหรับราชพิธีสำคัญ.....	2
รูปที่ 2 ภาพวาดไทเฮาเสี้ยวเซ็งเซี่ยน (ค.ศ. 1692 - 1777) พระราชชนนีของจักรพรรดิเฉียนหลง แต่งองค์ด้วยชุดมังกรแบบทางการ	3
รูปที่ 3 ภาพวาดของเฮาเสี้ยวเสียนฉุน ในจักรพรรดิเฉียนหลง แต่งองค์ด้วยชุดมังกรแบบทางการ	3
รูปที่ 4 ลาย Lishui บริเวณชายกระโปรงของชุดมังกร.....	5
รูปที่ 5 ชุดมังกรแบบทางการ สำหรับตำแหน่งของเฮา.....	5
รูปที่ 6 ชุดมังกรแบบกึ่งทางการ สำหรับตำแหน่งพระสนม	6
รูปที่ 7 เสื้อคลุมยาวที่ใช้สวมทับชุดมังกร.....	6
รูปที่ 8 ผ้าคลุมไหล่ที่ใช้สวมทับชุดมังกร	7
รูปที่ 9 พระหมั้นตมาลา สำหรับของเฮา.....	8
รูปที่ 10 พระคิมหันตมาลา สำหรับของเฮา	8
รูปที่ 11 ชุดกี่เพ้าแบบไม่เป็นทางการของของเฮา ในรัชสมัยจักรพรรดิควงซี	9
รูปที่ 12 เสื้อคลุม ใช้สวมทับชุดแบบไม่เป็นทางการ	9
รูปที่ 13 ชุดกี่เพ้าแบบไม่เป็นทางการของพระสนมชั้นสูง ในรัชสมัยจักรพรรดิควงซี	10
รูปที่ 14 เสื้อของสตรีชาวฮั่น ในสมัยราชวงศ์ซิง.....	11
รูปที่ 15 กระโปรงยาวของสตรีชาวฮั่น ในสมัยราชวงศ์ซิง.....	12
รูปที่ 16 เครื่องสำอางจีนโบราณ.....	13
รูปที่ 17 รูปถ่ายหญิงชราชาวจีนที่ผ่านประเพณีรัดเท้า.....	15
รูปที่ 18 ภาพเอ็กซ์เรย์เท้าที่ถูกรัดให้เล็กตามประเพณีการรัดเท้าของจีนสมัยโบราณ.....	15
รูปที่ 19 รองเท้าฉีเสี่ยทรงกระถางดอกไม้.....	16
รูปที่ 20 รองเท้าฉีเสี่ยทรงเกือกม้า.....	17
รูปที่ 21 ปลอกหุ้มเล็บทองคำ.....	18
รูปที่ 22 ภาพถ่ายพระนางซูสีไทเฮาทรงสวมปลอกหุ้มเล็บยาว.....	18

เครื่องแต่งกายและวิธีการดูแลความงามของสตรีจีนสมัยราชวงศ์ชิง

บทนำ

เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมของแต่ละชนชาติแสดงผ่านเครื่องแต่งกายที่คนชนชาตินั้น ๆ สวมใส่ เครื่องแต่งกายสามารถแสดงให้เห็นวิถีชีวิตและประเพณีอันทรงคุณค่าที่นิยมปฏิบัติสืบต่อมาเป็นเวลายาวนาน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นลักษณะของมนุษย์ได้อย่างชัดเจน เนื่องจากในสมัยก่อนเครื่องแต่งกายสามารถใช้บ่งบอกเพศสภาพ ชนชั้น และความเชื่อหรือความนิยมของผู้สวมใส่ เครื่องแต่งกายจึงเป็นเครื่องมือในการศึกษาวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี

เครื่องแต่งกายและวิธีการดูแลความงามของสตรีจีนสมัยราชวงศ์ชิงเป็นสิ่งที่น่าสนใจในการศึกษาค้นคว้า โดยเฉพาะเครื่องแต่งกายและวิธีดูแลความงามของสตรีเชื้อพระวงศ์ที่มีตำแหน่งในราชสำนักฝ่ายใน เนื่องจากมีโอกาสสวมใส่เสื้อผ้าที่สวยงามตามความเหมาะสม และมีขั้นตอนการดูแลความงามที่หลากหลายกว่าสตรีสามัญชนทั่วไป โดยเฉพาะตำแหน่งฮองเฮาหรือจักรพรรดินี และตำแหน่งไทเฮาหรือพระราชชนนีของพระจักรพรรดิ ถือเป็นตำแหน่งสูงสุดของสตรีในประเทศจีนสมัยนั้น จึงมีราชกิจและบทบาทสำคัญในการปกครองฝ่ายใน ฉลองพระองค์ของฮองเฮาจึงต้องมีใช้สำหรับวาระต่าง ๆ ทั้งเป็นทางการ และไม่ใชทางการ

ราชวงศ์ชิงถูกสถาปนาขึ้นโดยชนกลุ่มน้อยแมนจู เนื่องจากวิถีชีวิตที่เร่รอนมาเป็นระยะเวลานาน ประกอบกับสถานการณ์ทางสงคราม ดังนั้นเครื่องแต่งกายจึงต้องกระชับเข้ารูปเพื่อให้ง่ายต่อการขี่ม้าและยิงธนู ซึ่งกลายมาเป็นคุณสมบัติหลักของวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวแมนจูแตกต่างจากวัฒนธรรมการแต่งกายของชาวฮั่นค่อนข้างมาก เช่น การโกนผมหน้าและถักเปียยาวไว้ข้างหลังของผู้ชายชาวแมนจู ในสมัยชิงชาวแมนจูได้มีการรับวัฒนธรรมของชาวฮั่นมาบ้าง เช่น การสวมชุดมังกรของจักรพรรดิซึ่งรับอิทธิพลมาจากราชวงศ์หมิง แต่ชาวแมนจูก็ไม่ละทิ้งวัฒนธรรมที่สะท้อนต้นกำเนิดของตนที่ขำนาญในการรบ พวกเขาไม่เพียงคิดว่าเครื่องแต่งกายนี้เป็นสิ่งที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเท่านั้น แต่ยังตระหนักว่าชุดเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เมื่อออกรบแล้วไม่มีวันแพ้พ่าย ดังนั้นจึงได้ให้ความสำคัญกับการสืบทอดและพัฒนาชุดประจำเผ่าอย่างยิ่ง นอกจากนั้นเครื่องแต่งกายของสตรีในสมัยราชวงศ์ชิงก็ยิ่งขึ้นชื่อว่าเครื่องแต่งกายที่มีรายละเอียดสลับซับซ้อนและสวยงามมากที่สุด ในประวัติศาสตร์จีนอีกด้วย

ด้านวิธีการดูแลความงามของสตรีชาวจีนนั้นขึ้นอยู่กับความเชื่อและค่านิยมทางความงามตามแต่ละยุคสมัย ตั้งแต่สมัยโบราณจนถึงยุคราชวงศ์ชิงพบการทำเครื่องบำรุงผิว และเครื่องสำอาง

จากดอกไม้และสมุนไพรชนิดต่าง ๆ เพื่อต้องการดูแลตัวเองให้ดูดีจากภายในสู่ภายนอก เนื่องจากเพศหญิงเป็นเพศที่มีข้อจำกัดในการดำรงชีวิตมากกว่าเพศชาย ทั้งในเรื่องฐานะทางสังคม การศึกษา ทำให้สตรีต้องอยู่ภายใต้กรอบสังคม โดยเกิดแนวความคิดทางสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ ความสวยงามของผู้หญิงสมัยนั้นจึงขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ชาย เช่น การรัดเท้า เนื่องจากเชื่อว่าผู้หญิงที่รัดเท้าให้เล็กเรียวยเหมือนดอกบัว เป็นคนที่มีเท้างาม จะมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีชายมาสู่ขอไปเป็นภรรยา จึงกลายเป็นประเพณีสืบต่อกันมา

การแต่งกายของสตรีในสมัยราชวงศ์ชิง

1. เครื่องแต่งกายสำหรับสตรีเชื้อพระวงศ์

1.1 ชุดแบบทางการและกึ่งทางการ

ชุดที่ใช้สำหรับโอกาสเป็นทางการนั้นจะใช้สำหรับราชพิธีสำคัญในราชสำนัก ที่มีการบวงสรวงหรือพิธีกรรมทางศาสนาเข้ามาเกี่ยวข้อง ในขณะที่ชุดกึ่งทางการจะนำมาใช้ในโอกาสงานรื่นเริงในราชสำนัก เช่น วันคล้ายวันพระราชสมภพของจักรพรรดิ งานเทศกาลประจำปีต่าง ๆ ชุดแบบทางการและกึ่งทางการเป็นชุดมังกรทั้งคู่ ในวาระทางการชุดมังกรจะใช้เพียงสีเหลืองเท่านั้น มีลวดลายบนชุดที่ประณีต มีเสื้อคลุมชั้นนอกด้วยยาวลักษณะคล้ายเสื้อกั๊ก ผ้าคลุมไหล่ และพระมาลา ส่วนชุดแบบกึ่งทางการเป็นผ้าสีเขียว ๆ ถ้าชุดกึ่งทางการที่เป็นชุดมังกรจะมีได้หลายสี (รูปที่ 1) มีลายมังกรประดับตามตำแหน่งต่าง ๆ รายละเอียดจะไม่มากเท่าชุดมังกรแบบทางการ ทำให้สามารถแยกความแตกต่างของชุดสองประเภทนี้ได้ จากหลักฐานพบว่าภาพวาดของไทเฮาเสี่ยวเฉิงเซี่ยน (รูปที่ 2) และภาพวาดของฮองเฮาเสี่ยวเสียนฉุนในจักรพรรดิเฉียนหลง (รูปที่ 3) เป็นภาพวาดที่แต่งองค์ชุดมังกรสำหรับวาระทางการที่สมบูรณ์ที่สุด

รูปที่ 1 ภาพวาดของเฮาเสี่ยวอู่ฉุน ในจักรพรรดิเฉียนหลง
 แต่งองค์ด้วยชุดมังกรกึ่งทางการสีแดง สำหรับราชพิธีสำคัญ
 ที่มา : Wikipedia. จักรพรรดินีเสี่ยวอู่ฉุน. เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2562,
<http://th.wikipedia.org/wiki/จักรพรรดินีเสี่ยวอู่ฉุน>

รูปที่ 2 ภาพวาดไทเฮาเสี่ยวเซียงเซี่ยน (ค.ศ. 1692 - 1777) พระราชชนนีของจักรพรรดิเฉียนหลง
 แต่งองค์ด้วยชุดมังกรแบบทางการ
 ที่มา : Wikipedia. จักรพรรดินีเสี่ยวเซียงเซี่ยน. เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2562,
<http://th.wikipedia.org/wiki/พระพันปีหลวงเสี่ยวเซียงเซี่ยน>

รูปที่ 3 ภาพวาดของเฮาเสี่ยวเสียนฉุน ในจักรพรรดิเฉียนหลง
 แต่งองค์ด้วยชุดมังกรแบบทางการ

ที่มา : Wikipedia. **จักรพรรดินีเสี้ยวเสียนฉุน**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2562,

<http://th.wikipedia.org/wiki/จักรพรรดินีเสี้ยวเสียนฉุน>

ชุดมังกร คือ ชุดกระโปรงยาวสีเหลือง ข้อมือทั้งสองข้างของชุดจะมีลักษณะเหมือนรูปเกือกม้าอันเป็นสัญลักษณ์โดดเด่นที่แสดงให้เห็นว่าเป็นเครื่องแต่งกายชาวแมนจูอย่างชัดเจน มีลวดลายมังกรบนชุดทั้งหมด 5 ตัว แบ่งเป็นบริเวณกลางพระอุทร (ท้อง) 1 ตัว บริเวณพระอังสา (ไหล่) ทั้ง 2 ข้าง และ บริเวณพระอุระ (ต้นขา) ทั้ง 2 ข้าง บริเวณชายกระโปรงประดับด้วยลายเมฆและขอบริ้วคลื่นต่อกัน เหนือขึ้นมาจากลายริ้วคลื่นจะเป็นลายคลื่นน้ำ ภูเขา และก้อนเมฆ เรียกโดยตรงชายกระโปรงนี้ว่า Lishui (รูปที่ 4) ลวดลายที่ใช้ประดับบนชุดมังกรจะแบ่งตามชั้นยศ โดยชุดมังกรของพระสนมจะประดับด้วยสัญลักษณ์มงคล 8 ประการ เฉพาะชุดมังกรของตำแหน่งไทเฮาและฮองเฮาจะถูกประดับด้วยสัญลักษณ์มงคล 12 ประการ เหมือนที่ใช้สำหรับชุดมังกรของจักรพรรดิ (รูปที่ 5) ซึ่งทั้งหมดเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงอำนาจ ประกอบด้วย

1. มังกร หมายถึง การมีความสามารถในการปรับตัว เนื่องจากมังกรเป็นสัตว์ที่สามารถทำลำตัวคดโค้งเปลี่ยนรูปร่างได้ (สัตว์สำคัญของจีน)
2. ไก่ฟ้า หมายถึง ความละเอียด ประณีต (สัตว์สำคัญของจีน)
3. พระอาทิตย์ บนชุดมังกรจะมีลักษณะเป็นวงกลมสีแดงทึบ
4. พระจันทร์ บนชุดมังกรจะมีลักษณะเป็นวงกลมสีฟ้าหรือสีเขียวสว่าง ภายในมีกระต่ายกำลังทำยาอายุวัฒนะ หมายถึง ความเป็นอมตะ
5. หมู่ดาว หมายถึง การรู้แจ้งสวรรค์ และจักรวาล
6. ภูเขา หมายถึง ความมั่นคงและโลก
7. ไฟ หมายถึง แสงสว่างแห่งปัญญา และความเฉลียวฉลาด
8. ฟิชน้ำ หมายถึง ความบริสุทธิ์
9. เมล็ดข้าว หมายถึง การหล่อเลี้ยงผู้คนในประเทศได้อย่างเต็มความสามารถ
10. ค้างคาว ในภาษาจีนอ่านว่า เปียนฝู, Bianfu (蝙蝠) ซึ่งพ้องเสียงกับคำว่า ฝู, Fu (福) หมายถึง การให้ศิลาให้พร ความสุข
11. ชุดถ้วยทองที่ใช้สำหรับบวงสรวงในพิธีกรรม หมายถึง ความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ
12. ขวาน หมายถึง พระราชอำนาจในการลงอาญาผู้กระทำความผิด

รูปที่ 4 ลาย Lishui บริเวณชายกระโปรงของชุดมังกร

ที่มา : An Embroidered LISHUI Stripe Fragment From An Imperial Dragon Robe

Qianlong Period (1736 – 1795). เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2562,

<https://www.christies.com/lotfinder/Lot/an-embroidered-lishui-stripe-fragment-from-an-5048779-details.aspx>

รูปที่ 5 ชุดมังกรแบบทางการ สำหรับตำแหน่งองเฮา

ที่มา : Ming Wilson, Verity Wilson. Imperial Chinese Robes from the Forbidden City,

รูปที่ 6 ชุดมังกรแบบกึ่งทางการ สำหรับตำแหน่งพระสนม

ที่มา : John E. Vollmer. *Ruling from the Dragon Throne : Costume of Qing Dynasty*
(1644 – 1911), 92

เสื้อคลุมยาวที่ใช้สวมทับชุดมังกร (รูปที่ 7) มีการทำลวดลายมังกรบริเวณด้านหน้าของลำตัว ทั้งสองข้าง เสื้อคลุมยาวของฮ่องเฮาจะใช้สีเขียวเข้ม สีน้ำเงินเข้ม หรือสีดำ ขลิบขอบด้วยผ้าแพรยกทองหรือผ้าไหมยกทอง ปักเป็นลวดลายต่าง ๆ ปกคอด้านหลังมีสายผ้าสีเหลืองทองผูกไว้ ประดับด้วยไข่มุก

รูปที่ 7 เสื้อคลุมยาวที่ใช้สวมทับชุดมังกร

ที่มา : John E. Vollmer. *Decoding Dragons : Status Garments in Ch'ing Dynasty*
China, 55

ผ้าคลุมไหล่มีลักษณะปีกกว้างทอดรับกับไหล่ของผู้สวม มีลวดลายต่าง ๆ เช่น ลายเมฆ ลายมังกร เป็นต้น (รูปที่ 8)

รูปที่ 8 ผ้าคลุมไหล่ที่ใช้สวมทับชุดมังกร

ที่มา : John E. Vollmer. *Decoding Dragons : Status Garments in Ch'ing Dynasty China*, 58

พระมาลาหรือหมวกที่ใช้สวมทับชุดมังกร แบ่งเป็นพระเหมันตมาลา (รูปที่ 9) และพระคิมหันตมาลา (รูปที่ 10) พระเหมันตมาลาทำจากขนมิงค์ องค์กรมาลาเป็นทรงครึ่งวงกลมคว่ำ ลักษณะเป็นโดมโค้งลาด ประดับด้วยไข่มุก ด้านข้างมีแผงเป็นขอบ บนยอดลักษณะคล้ายยอดเจดีย์ แบ่งเป็น 3 ชั้นแต่ละชั้นฝังไข่มุก 1 เม็ดพร้อมหงส์หรือนกฟีนิกซ์ทองคำชั้นละ 1 ตัว ซึ่งบนหงส์หรือนกฟีนิกซ์จะประดับด้วยไข่มุกตัวละ 3 เม็ด บนยอดของเสาหงส์หรือนกฟีนิกซ์ประดับด้วยไข่มุกเม็ดใหญ่อีก 1 เม็ด ด้านบนของพระมาลาประดับด้วยหงส์หรือนกฟีนิกซ์ทองคำอีก 7 ตัว บนหงส์แต่ละตัวฝังไข่มุกอีก 9 เม็ด และแก้วไพฑูรย์หรือเพชรตาแมวอีก 1 เม็ด หางของหงส์หรือนกฟีนิกซ์แต่ละตัวก็จะประดับด้วยไข่มุกอีก 21 เม็ด ด้านหลังของพระมาลาประดับด้วยหางไก่ฟ้าซึ่งถัดลงมาเป็นพวงระย้าจากสร้อยไข่มุก 5 เส้น แต่ละเส้นใช้ไข่มุก 64 เม็ด ลักษณะการร้อยแบบนี้เรียกว่า อู่หังเอ้อร์จิว (五行二就) หมายถึงมีสายสร้อย 5 เส้น เรียกว่าอู่หัง (五行) โดยแผงไข่มุก 5 เส้นจะแบ่งเป็น 2 ท่อน เรียกว่าเอ้อร์จิว (二就) ที่กล่าวมาเป็นพระมาลาของฮองเฮา ส่วนพระสนมสามารถประดับแผงไข่มุกได้เพียง 3 เส้นเรียกว่า ซานหังเอ้อร์จิว (三行二就) ส่วนพระคิมหันตมาลาทำจากผ้ากำมะหยี่สีดำและส่วนประกอบอื่น ๆ เหมือนกับพระเหมันตมาลาทุกประการ นอกจากนั้นด้านหลังบริเวณที่แขวนแผงสายสร้อยไข่มุกประดับด้วยแผงผ้าสีดำรูปน้ำเต้าคว่ำ เพื่อป้องกันการเสียดสีหรือกันกับพระศอกและพระเกศา บริเวณด้านล่างของแผงผ้าประดับด้วยสายสร้อยไหมสีเหลืองทองอีกสองเส้น และตกแต่งด้วยอัญมณีมีค่า ด้านซ้ายและขวาประดับด้วยริบบิ้นสีนิลสองเส้น

รูปที่ 9 พระเหมันตมาลา สำหรับฮองเฮา

ที่มา : John E. Vollmer. *Decoding Dragons : Status Garments in Ch'Ing Dynasty*
China, 22

รูปที่ 10 พระคิมหันตมาลา สำหรับฮองเฮา

ที่มา : John E. Vollmer. *Decoding Dragons : Status Garments in Ch'Ing Dynasty*
China, 23

1.2 ชุดแบบไม่เป็นทางการ

เครื่องแต่งกายในวาระไม่เป็นทางการที่สตรีเชื้อพระวงศ์ในราชสำนักขิงนิยมสวมใส่ คือชุดกระโปรงยาวผ่าด้านข้างที่เรียกว่า “ฉีผาว” หรือ “กีเพ้า” (รูปที่ 11) ในบางโอกาสจะมีเสื้อคลุมตัวนอกสวมทับอีกที (รูปที่ 12) ชุดกีเพ้าของสตรีเชื้อพระวงศ์จะมีการจำกัดสีและลวดลายอย่างชัดเจนเพื่อบ่งบอกตำแหน่งของผู้สวมใส่

รูปที่ 11 ชุดกีเพ้าแบบไม่เป็นทางการของฮองเฮา ในรัชสมัยจักรพรรดิกวางซวี

ที่มา : Ming Wilson. Verity Wilson. Imperial Chinese Robes from the Forbidden City,

72

รูปที่ 12 เสื้อคลุม ใช้สวมทับชุดแบบไม่เป็นทางการ

ที่มา : Ming Wilson. Verity Wilson. Imperial Chinese Robes from the Forbidden City,

80

รูปที่ 13 ชุดกี่เพ้าแบบไม่เป็นทางการของพระสนมชั้นสูง ในรัชสมัยจักรพรรดิคังซิง

ที่มา : Ming Wilson. Verity Wilson. *Imperial Chinese Robes from the Forbidden City*,

70

เครื่องแต่งกายของสตรีเชื้อพระวงศ์ในสมัยราชวงศ์ชิง มีระบบที่ซับซ้อนตามลำดับชั้นยศของราชสำนักฝ่ายใน ตั้งแต่ไทเฮา ฮองเฮา และเชื้อพระวงศ์ที่เป็นสตรี ทั้งหมดต่างก็มีรายละเอียดของสีสันทัน และลวดลายบนฉลองพระองค์ที่แตกต่างกัน ดังนั้นการแยกชั้นยศของสตรีเชื้อพระวงศ์จึงสังเกตได้จากสีและลายปักบนชุดเป็นหลัก

ไทเฮา กำหนดให้ใช้สีดำ คราม น้ำเงิน แดงเลือดหมู เปลือกไม้ ลายปักบนชุดเป็นลายมังกร แก้วต้วเหยียบเมฆมา ลายหงส์พิลาส ลายเต่าลือสมุทรา

ฮองเฮา กำหนดให้ใช้สีแดง ดำ น้ำเงิน เขียวใบไม้ ม่วง ฟ้าคราม เหลืองอ่อน ลายปักบนชุดจะเป็นลายหงส์คู่มังกร ลายมังกรแก้วต้ว ลายเมฆ ลายหงส์พิลาส ลายสายน้ำไหล ลายดอกโบตั๋นและต้องเป็นดอกโบตั๋นสีแดงเท่านั้น

หวงกู่ยเฟย กำหนดให้ใช้สีฟ้า ชมพูกลีบกุหลาบ น้ำเงินอ่อน เขียว ม่วงอ่อน ทองอ่อน ส้ม ลายที่ปักบนชุดเป็นลายกิ่งหลิว ลายดอกโบตั๋น ลายสายน้ำไหล ลายวิหคคู่ปลาทอง ลายเถาไม้

กู่ยเฟย กำหนดให้ใช้สีชมพูกลีบบัว ปีกแมลงทับ ชมพู ขาว ฟ้า เหลืองอ่อน เขียวอ่อน ม่วงอ่อน ลายที่ปักบนชุดเป็นลายผีเสื้อ ลายท้องน้ำ ลายใบไผ่ ลายวิหคคู่

เฟย กำหนดให้ใช้สีสดใส เน้นโทนสีอ่อนดูสบายตา ลายที่ปักบนชุดเป็นลายระลอกน้ำ ลายใบไม้ ลายวิหคคู่ ลายดอกไม้เล็ก ๆ

ผืน กำหนดให้ใช้สีเขียวสด ฟ้า ขาว ม่วง ชมพูสด ลายที่ปักบนชุดเป็นลายต้นข้าว ลายผีเสื้อ ลายใบไม้

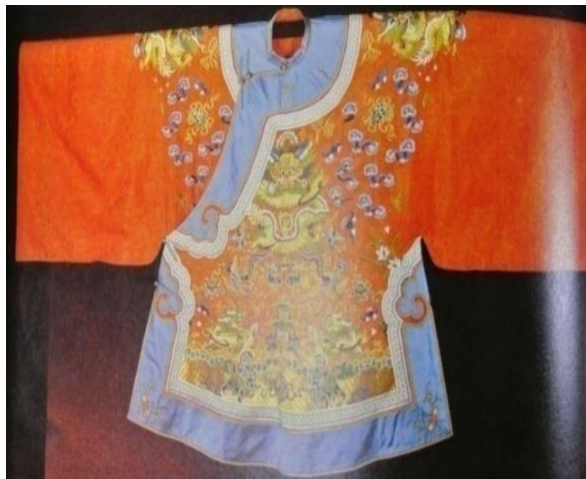
ก๊วยเหริน กำหนดให้ใช้สีสดใส ห้ามใช้สีเข้มเด็ดขาด ลายที่ปักบนชุดเป็นลายดอกไม้เล็ก ๆ ลายวิหค ลายดอกหญ้า

ฉางไจ้ กำหนดให้ใช้สีโทนอ่อน ดุสสายตา ห้ามใช้สีเข้มเด็ดขาด ลายที่ปักบนชุดเป็นลาย ดอกไม้พุ่ม ลายแมลงปอ ลายเกลียว

ตาทอง กำหนดให้ใช้สีอ่อน สบายตา ไม่ฉูดฉาด ลายที่ปักบนชุดเป็นลายใบไม้ ลายสัตว์เล็ก ๆ เช่น กระต่าย ปลาตัวเล็ก

2. เครื่องแต่งกายสำหรับสตรีสามัญชน

สตรีชาวแมนจูนิยมใส่ชุดกี่เพ้าเป็นกิจวัตร สตรีชั้นสูงมักใช้สีผ้าที่สีสนสดใสตัดกับเสื้อคลุมยาว ตัวนอก ลวดลายที่ปักจะเป็นลายดอกไม้เล็ก ๆ หรือมีการปักด้วยลูกปัดหลากสี สตรีสามัญชนทั่วไปจะใส่ชุดกี่เพ้า สีสนเน้นไม่สดใสมากนัก เช่น สีเทา สีน้ำตาล มีลวดลายน้อยจนถึงไม่มีเลย ส่วนสตรีชาวฮั่นในสมัยราชวงศ์ซิงนิยมสวมชุดที่แยกเป็นสองชิ้น มีเสื้อแขนยาวคอตั้ง (รูปที่ 14) แขนเสื้อมีขนาด กว้าง และสวมกระโปรงยาว (รูปที่ 15) มีกางเกงสวมภายในอีกที

รูปที่ 14 เสื้อของสตรีชาวฮั่น ในสมัยราชวงศ์ซิง

ที่มา : John E. Vollmer. *Decoding Dragons : Status Garments in Ch'ing Dynasty China*. (Eugene : Museum of Art, University of Oregon, 1983). 46

รูปที่ 15 กระโปรงยาวของสตรีชาวฮั่น ในสมัยราชวงศ์ชิง

ที่มา : John E. Vollmer. *Decoding Dragons : Status Garments in Ch'ing Dynasty China*, 52

วิธีการดูแลความงามของสตรีสมัยราชวงศ์ชิง

1. ใช้สมุนไพรเป็นเครื่องประทินผิวและบำรุงร่างกาย

เครื่องสำอางโบราณของจีนไม่ได้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางความงามอย่างรวดเร็ว เนื่องจากนิยมนำสมุนไพรมาดูแลผิว อาจต้องใช้เวลาในการแสดงผล ซึ่งสตรีในสมัยนั้นเชื่อว่าเป็นความงามที่ยั่งยืนกว่า และยังเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพอีกด้วย สมุนไพรที่หญิงสาวในสมัยราชวงศ์ชิงนิยมนำมาใช้ดูแลความงามมีดังนี้

ดอกท้อ ละอองเกสรดอกท้อมีสารช่วยให้รู้สึกผ่อนคลาย ลดความวิตกกังวล และบำรุงผิวพรรณให้เปล่งปลั่ง นำมาปั่นให้ละเอียดจนเป็นเนื้อครีม แล้วนำมาพอกใบหน้าหลังจากล้างหน้า นิยมใช้ทาในเวลาากลางคืน

ดอกทองกวาว นิยมใช้ทาปาก มีฤทธิ์ส่งเสริมการไหลเวียนของโลหิต เมื่อใช้ในระยะเวลาจะส่งผลให้ริมฝีปากออกสีแดงธรรมชาติ

ดอกมะลิ นิยมใช้ดอกมาทำน้ำหอม และน้ำมันใส่ผม ทำให้มีกลิ่นหอมอ่อน ๆ ติดตัว

ดอกพลัม นิยมนำมาทาหน้า จะทำให้ใบหน้าขาวสะอาดเรียบเนียน

ดอกกุหลาบ นิยมนำมาสกัดเอาน้ำมาทำชาดทาปาก ทาแก้ม จะได้สีแดงระเรื่อ

ดอกชิง นิยมนำมาผสมกับดอกท้อ ใช้ล้างหน้า จะสามารถขจัดสิ่งสกปรกบนใบหน้าได้ดี

ดอกเก๊กฮวย นิยมมาชงกับชา ช่วยขับสารพิษออกจากร่างกาย บำรุงสายตา ยับยั้งเม็ดสีเมลานินที่ก่อให้เกิดฝ้า และสามารถช่วยผลัดเซลล์ผิวตายได้

ผงไข่มุก ถ้านำมารับประทานใช้ผงชงกับน้ำร้อน ทำให้อ่อนล้นดีขึ้น เสริมภูมิคุ้มกัน ช่วยชะลอวัยทำให้ผิวดูเด็กลง ถ้านำมาใช้ภายนอกนิยมนำมาพอกหน้า หรือนำมาทาช่วยให้ผิวหน้าขาวเนียนนุ่ม

รูปที่ 16 เครื่องสำอางจีนโบราณ

ที่มา : Sanook. เครื่องสำอางจีนโบราณ. เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2562,

<https://www.sanook.com/women/121869/>

2. การรัดเท้า

เมื่อประมาณ 1,000 ปีที่แล้ว สังคมจีนมีค่านิยมที่ค่อนข้างแปลกในการประเมินความงามของหญิงสาวโดยใช้ขนาดของเท้าเป็นเกณฑ์ หมายความว่าหญิงสาวที่เท้ายิ่งเล็ก ก็ยิ่งได้รับการยอมรับว่าเป็นคนสวย และยิ่งเป็นที่สนใจของเพศตรงข้ามมากขึ้นเท่านั้น ด้วยความที่ผู้หญิงจีนโบราณไม่ได้รับการศึกษา ไม่สามารถทำงานหาเลี้ยงชีพตนเองได้ ประกอบกับสภาพสังคมที่ผู้ชายเป็นใหญ่ ทำให้ค่านิยมทางความงามขึ้นอยู่กับความพึงพอใจของผู้ชาย และเกิดการตีค่าความงามที่แลกมาด้วยความเจ็บปวดและน้ำตาของผู้หญิงเอง

ประเพณีการรัดเท้ามีเกณฑ์ที่รับรู้ในสังคมอย่างแพร่หลายว่า หากเท้าผู้ใดยาวไม่เกิน 3 นิ้วจะเรียกว่าเป็น ‘เท้าดอกบัวทองคำ’ ถ้ายาวกว่า 3 นิ้วแต่ไม่เกิน 4 นิ้วให้เรียกว่า ‘เท้าดอกบัวเงิน’ หากยาวกว่า 4 นิ้วจะถูกลดชั้นเป็น ‘ดอกบัวเหล็ก’

ประเพณีการรัดเท้าของผู้หญิงจีนเกิดขึ้นครั้งแรกในสมัยจักรพรรดิหลี่อู่หรือหลี่โฮ่วจู๋ ในยุค 5 ราชวงศ์ หลังจากสิ้นสุตราวงศ์ถัง (ค.ศ. 923-936) ตามสมมติฐานที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย กล่าวว่า นางกำนัลคนหนึ่งของจักรพรรดิหลี่อู่ ชื่อ เหยาเหนียง ต้องการทำให้จักรพรรดิพอพระทัย จึงใช้ผ้าที่ทำจากแพรไหมสวยงามรัดที่เท้าจนเรียวยาวแล้วทิ้งทิ้งไว้ ๗ วัน ขณะที่วาดลีลาการรำรำ ต่อหน้าพระพักตร์ จักรพรรดิหลี่อู่ทรงพอพระทัยการแสดงครั้งนั้นเป็นอย่างยิ่ง ต่อมาเหยาเหนียงได้สั่งให้ทำรองเท้าที่ประดับด้วยไข่มุกและอัญมณีนานาชนิดอย่างสวยงาม แล้วให้นางสนมสวมใส่ หลังจากทีรัดเท้าแล้ว ท่างทำที่อ่อนช้อยบนรองเท้าคู่เล็ก เป็นที่พอพระทัยของจักรพรรดิยิ่งนัก นับแต่นั้นมาแฟชั่นการรัดเท้าในหมู่หญิงสาวในวังก็เริ่มขึ้น และค่อย ๆ ขยายวงออกไปยังหมู่ลูกสาวของเหล่าขุนนางในสังคมชั้นสูง เมื่อมาถึงในสมัยราชวงศ์หมิง (ค.ศ. 1368 -1644) ความนิยมในการรัดเท้าได้แผ่กว้างไปในหมู่หญิงสาวสามัญชนทั่วประเทศ

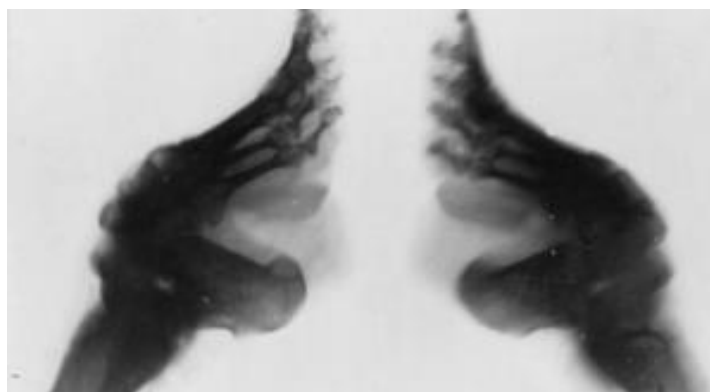
ในรัชสมัยจักรพรรดิคังซี (ค.ศ. 1662-1721) แห่งราชวงศ์ชิง แฟชั่นการรัดเท้าดำเนินมาถึงจุดสูงสุด โดยเฉพาะในมณฑลเหอเป่ย์ ปักกิ่ง เทียนจิน ชันตง เหอหนัน ส่านซี กั้นซู๋ ยกเว้นชนเผ่าแมนจูที่ไม่มีประเพณีให้ลูกสาวรัดเท้าอย่างชาวฮั่นซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ เมื่อจักรพรรดิคังซีขึ้นครองราชบัลลังก์ได้ 3 ปี ทรงมีพระราชโองการให้เลิกประเพณีดังกล่าวเสีย โดยจะลงโทษพ่อแม่ของผู้ที่ฝ่าฝืน แต่ความพยายามของจักรพรรดิคังซี ไม่ได้สร้างความหวั่นเกรงในหมู่ประชาชนเลยแม้แต่น้อย เนื่องจากประเพณีที่ดำเนินมาหลายร้อยปียังคงฝังแน่นอยู่ในระบบความคิดของคนในสังคมอย่างหนัก จึงยากที่จะเปลี่ยนแปลง ในที่สุดราชสำนักก็ต้องยกเลิกกฎข้อบังคับนี้ไปหลังจากประกาศใช้ได้เพียง 4 ปี ยิ่งไปกว่านั้นก็คือหญิงสาวที่เป็นลูกหลานชาวแมนจูก็เริ่มนิยมรัดเท้าตามหญิงสาวชาวฮั่น ต่อมาในรัชสมัยจักรพรรดิซุ่นจื้อ (ค.ศ. 1644-1661) ได้มีพระราชโองการ ‘ห้ามรัดเท้า’ อย่างเด็ดขาดแต่ก็ไม่ประสบความสำเร็จเช่นเดิม จนถึงรัชสมัยของจักรพรรดิเฉียนหลง (ค.ศ. 1736-1795) ได้ทรงออกคำสั่งห้ามไม่ให้รัดเท้าอยู่หลายครั้ง ความนิยมในประเพณีรัดเท้าลดลงไปได้บ้าง แต่ก็ยังมีการลักลอบทำอยู่

รูปที่ 17 รูปถ่ายหญิงชราชาวจีนที่ผ่านประเพณีรัดเท้า

ที่มา : thaigoodview. วัฒนธรรมการรัดเท้าของสตรีจีนโบราณ. เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2562,

<http://www.thaigoodview.com/node/83840>

รูปที่ 18 ภาพเอ็กซเรย์เท้าที่ถูกรัดให้เล็กตามประเพณีการรัดเท้าของจีนสมัยโบราณ

ที่มา : ฉันทา วิน. ประเพณีการรัดเท้า : ประเพณีแห่งความเจ็บปวด. เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2562, <http://www.visiontimes.com/2013/07/26/chinese-foot-binding-in-pictures-some-photos-are-graphic.html>

photos-are-graphic.html

3. การใส่รองเท้าส้นสูง

จากการศึกษาพบว่าชาวแมนจูดั้งเดิมไม่นิยมการรัดเท้า สตรีชาวแมนจูจะนิยมใส่รองเท้ายกพื้นสูงหรือรองเท้าส้นสูง สำหรับสตรีชาวแมนจูรองเท้าส้นสูงเปรียบเสมือนเป็นเครื่องบอกสถานะชนชั้นทางสังคมอย่างหนึ่ง เพราะสตรีที่ใส่รองเท้าส้นสูงได้นั้นจะต้องมีคนรับใช้คอยประคองเดินตลอดเวลา แสดงว่าเป็นชนชั้นสูง เป็นคนที่ร่ำรวย สามัญชนทั่วไปจะสวมได้แต่รองเท้าพื้นราบธรรมดา

รองเท้าส้นสูงที่เป็นที่นิยมในสตรีชั้นสูงชาวแมนจู เรียกว่า "ฉีเสี่ย (旗鞋)" ซึ่งส่วนที่ยกสูงของรองเท้านั้นเป็นส่วนกลางอุ้งฝ่าเท้า ซึ่งมีความเชื่อในหมู่สตรีแมนจูว่าการใส่รองเท้าส้นสูงจะทำให้เดินแบบอ่อนช้อย สวย สง่า คล้ายกับการรัดเท้าของสตรีชาวฮั่น เนื่องจากเดินได้ช้า และเชื่อกันอีกว่าจะทำให้บริเวณช่วงล่างกระชับ เนื่องจากการเดินบนรองเท้าส้นสูงจะต้องเกร็งช่วงล่าง

ทรงกระถางดอกไม้ และเกือกม้า รูปทรงของพื้นรองเท้านั้นมีอยู่ด้วยกันสองแบบสำคัญ คือ ทรงกระถางดอกไม้ (รูปที่ 19) ที่ด้านบนบานกว้าง ตรงกลางเว้าคอด ฐานด้านล่างที่สัมผัสพื้นเป็นทรงสี่เหลี่ยม ดูคล้ายกระถางดอกไม้ และอีกแบบคือ ทรงเกือกม้า (รูปที่ 20) เนื่องจากลักษณะด้านบนแคบ ด้านล่างบาน ขอบด้านหน้าเรียบตัด ด้านหลังโค้งมนคล้ายเกือกม้านั่นเอง โดยตัวส้นรองเท้าทั้ง 2 แบบจะมีการติดแผ่นกันลื่นไว้ และมีปกลดตายสวยงามต่างๆ อาทิ ลายผีเสื้อ หรือดอกไม้ รวมถึงส้นรองเท้าก็มีการติดประดับลูกปัดด้วยเช่นกัน

รูปที่ 19 รองเท้าฉีเสี่ยทรงกระถางดอกไม้

ที่มา : Lotusyuchen. Qi Xie shoes of Qing Dynasty. เข้าถึงเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2562,

<https://lotusyuchen.tumblr.com/post/51643693968/qing-dynasty-shoes-the-right-top-one-people-wear>

รูปที่ 20 รองเท้าฉีเสี่ยทรงเกือกม้า

ที่มา : Ly Vaissiere. Qing Dynasty's shoes. เข้าถึงเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2562,

<https://www.pinterest.com/lyvaissiere/my-amazing-mind/>

4. การดูแลเล็บ

ส่วนมากสตรีชนชั้นสูงจะนิยมไว้เล็บให้ยาวออกมา เนื่องจากเป็นการแสดงถึงฐานะความเป็นอยู่ที่ดี เพราะการที่ปล่อยเล็บให้ยาวได้แสดงว่าคนผู้นั้นไม่ได้ทำงานหนัก และมีคนรับใช้ส่วนตัวแน่นอน จากการนิยมไว้เล็บยาวในหมู่สตรีชนชั้นสูงมากขึ้น จึงมีช่างฝีมือทำปลอกหุ้มเล็บมือออกมาเพื่อป้องกันไม่ให้เล็บหัก และเพื่อเป็นเครื่องประดับชิ้นหนึ่งของสตรีชนชั้นสูงก็ว่าได้

ปลอกหุ้มเล็บที่เก่าแก่ที่สุดที่ขุดพบเจอนั้น เป็นปลอกหุ้มเล็บทองคำในสมัยราชวงศ์ฮั่น (206 ปีก่อนค.ศ. - ค.ศ.220) ที่เกิดจากการนำแผ่นทองคำบางมา้วนเป็นเกลียวเรียวยแหลมสำหรับสวมครอบเพื่อป้องกันเล็บที่ไว้ไม่ให้ฉีกหัก โดยสามารถเลือกขนาดความหนาบางหรือสั้นยาวได้ตามความต้องการ แม้จะดูเรียบง่ายแต่ก็สามารถใช้งานให้เกิดประโยชน์ได้จริง ในสมัยราชวงศ์ซิงพบปลอกหุ้มเล็บที่ทำจาก เงิน ทอง โลหะ และหยก ไม่ได้มีข้อกำหนดเรื่องการไว้วัสดุในการทำปลอกหุ้มเล็บ แต่ข้อสำคัญอยู่ที่การตกแต่งด้วยอัญมณี เนื่องจากราชวงศ์ซิงระบุให้อัญมณีบางชนิดเป็นของสูง สงวนไว้ให้แต่คนชั้นสูงทำเครื่องประดับ ผู้อื่นครอบครองได้แต่ห้ามใช้เป็นเครื่องประดับ เช่น ไช่มุก ทับทิมแดง เพราะไช่มุกจะมีเพียงแค่จักรพรรดิกับฮ่องเฮาเท่านั้นที่ใช้เป็นเครื่องประดับได้ ส่วนทับทิมแดงก็มีเพียงเชื้อพระวงศ์ชั้นสูงเท่านั้นที่ใช้เป็นเครื่องประดับได้ ดังนั้นเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาจึงมีการออกแบบปลอกเล็บที่ทำจากทองคำแต่ลงยาใส่สีสังฆายามทดแทนสีแดงของทับทิมหรือสีขาวของไช่มุก

รูปที่ 21 ปลอกหุ้มเล็บทองคำ

ที่มา : Sanjeeta Chatterjee. Fingernail Guards, 19th century (Late Qing Dynasty). เข้าถึงเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2562, <https://www.pinterest.es/sanjeeta1/ancient-jewellery/>

รูปที่ 22 ภาพถ่ายพระนางซูสีไทเฮาทรงสวมปลอกหุ้มเล็บยาว

ที่มา : Michael Backman. Chinese Silver-Gilt Fingernail Guards. เข้าถึงเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2562, https://www.michaelbackmanltd.com/archived_objects/chinese-silver-gilt-fingernail-guards

สรุป

จากการศึกษารูปแบบเครื่องแต่งกายและวิธีการดูแลความงามของสตรีจีนในสมัยราชวงศ์ซิง ทำให้ทราบว่า เครื่องแต่งกายทุกชุดต่างมีความสำคัญในการใช้ในโอกาสต่าง ๆ จะเห็นได้ชัดจากชุดของเชื้อพระวงศ์ที่พบหลักฐานมากกว่าชุดของสามัญชน โดยสามารถกล่าวได้ว่าเครื่องแต่งกายสามารถใช้บ่งบอกถึงฐานะทางสังคมของผู้สวมใส่ ค่านิยม และศิลปะในยุคสมัยของราชวงศ์ซิง ชุดที่มีคุณค่ามากและสามารถใช้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ดี คือ ชุดมังกร ซึ่งเป็นชุดที่มีขั้นตอนในการตัดเย็บที่ประณีต ลวดลายและสีสันทงาม เพื่อแสดงบรรดาศักดิ์ของผู้สวมใส่ ขณะเดียวกันยังพบว่ามีการใช้ชุดมังกรสำหรับวาระกึ่งทางการ และชุดมังกรสำหรับวาระกึ่งทางการยังมีสีอื่นที่นอกเหนือจากสีเหลืองอีกด้วย ซึ่งหากไม่ได้ทำการศึกษา ก็จะไม่ทราบว่ามีการใช้ชุดกึ่งทางการนี้ด้วยอีกประการหนึ่ง

จากข้อมูลเอกสาร ทำให้ทราบว่าช่วงเวลาในรัชสมัยของจักรพรรดิเฉียนหลงเป็นช่วงเวลาสำคัญที่มีการออกกฎระเบียบเกี่ยวกับลักษณะการแต่งกายของสตรีในราชสำนักอย่างชัดเจน ระบบราชสำนักที่ค่อนข้างซับซ้อนตามการจัดลำดับชั้นยศ ต่างมีรายละเอียดบนเสื้อผ้าแตกต่างกันออกไป ดังนั้นการศึกษาเครื่องแต่งกายของสตรีในสมัยราชวงศ์ซิงจึงมีความจำเป็นจะต้องใช้ข้อมูลหรือหลักฐานจริงในสมัยนั้นมาศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนที่สุด

นอกจากนี้เมื่อมีการค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม ทำให้ทราบว่าแท้จริงแล้วในช่วงรัชสมัยของจักรพรรดิเฉียนหลง ชุดของสตรีในราชสำนักไม่ได้มีลวดลายที่ซับซ้อนมากนัก เป็นเพียงชุดที่แพะที่ใช้แค่ลายดอกไม้หรือผีเสื้อ แต่เมื่อเข้าสู่ช่วงยุคลายราชวงศ์ซิง ลวดลายและสีสันทงามของชุดแบบไม่เป็นที่ทางการก็พัฒนาขึ้นตามลำดับ

ด้านวิธีการดูแลความงามของสตรีในสมัยราชวงศ์ซิง พบว่าในช่วงเวลานั้นนิยมมากในการนำดอกไม้มาทำครีมบำรุงผิวและเครื่องสำอาง และอีกวิธีที่พบคือใช้ดอกไม้หรือสมุนไพรที่เชื่อว่ามีสรรพคุณในการบำรุงร่างกาย ผสมในติ่มน้ำอุ่น น้ำชา รวมถึงใส่ในอาหารเพื่อรับประทานอีกทางหนึ่ง ในส่วนการดูแลร่างกายภายนอก พบการรัดเท้าที่นิยมในสตรีชาวฮั่นที่เป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ สำหรับสตรีชาวแมนจูไม่นิยมการรัดเท้า แต่จะใส่เป็นรองเท้าส้นสูงแทน ซึ่งทั้งวิธีการรัดเท้าและการใส่รองเท้าส้นสูงนั้นเป็นวิธีการที่ใช้ส่งเสริมให้บุคลิกภาพของสตรีสวยงามตามค่านิยมในช่วงเวลานั้นทั้งคู่ นอกจากนี้ยังพบการดูแลรักษาเล็บมือให้ยาวและสวยงาม ด้วยการสวมปลอกเล็บป้องกันเล็บหัก วิธีการดูแลความงามทั้งหมดที่กล่าวมาข้างต้นในสมัยราชวงศ์ซิงจะไม่ค่อยพบในสตรีสามัญชน

เนื่องจากไม่ได้มีกรรมวิธีที่พิถีพิถันในการดูแลตัวเองเท่าสตรีชนชั้นสูง วิธีการดูแลความงามจึงจะมาพร้อมกับเรื่องการแบ่งฐานะทางสังคมด้วย

บรรณานุกรม

หนังสือภาษาไทย

- ก๊วยตริตจ, คาร์ริงตัน. **ประวัติศาสตร์จีน**, แปลโดย ส.ศิริรักษ์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เคล็ดไทย, 2521
- เล่าชวนหัว. **ร้อยเรื่องราวแมนจู**. กรุงเทพฯ : คุณธรรม, 2555
- หลิวหลู่. **เขียนหลงฮ่องเต้ มังกรอมตะแห่งราชวงศ์ชิง**, แปลโดย รัถยา สารธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ ยินหยาง, 2531
- จอมยุทธสวี. **ชิง...จุดจบระบบจักรพรรดิ**. กรุงเทพฯ : ฐานบุ๊คส์, 2554
- รวีโรจน์. **ปูยี จักรพรรดิองค์สุดท้ายราชวงศ์จีน**. กรุงเทพฯ : อนิเมทกรุ๊ป, 2554

หนังสือภาษาอังกฤษ

- ZongFengying, **Heavenly Splendour : The Edrina Collection of Ming and Qing Imperial Costumes**. Hong Kong : The Chinese University of Hong Kong, 2009.
- _____. **Ruling from the Dragon Throne : Costume of Qing Dynasty (16944 – 1911)**. California : Ten Speed Press, 2002.
- Dorothy Ko, **Every Step A Lotus Shoes For Bound Feet**. California : University of California Press, 2001.
- Ming Wilson, Verity Wilson. **Imperial Chinese Robes from the Forbidden City**. Italy : V&A Publishing, 2016.
- John E. Vollmer. **Decoding Dragons : Status Garments in Ch'Ing Dynasty China**. Eugene : Museum of Art, University of Oregon, 1983

สื่อออนไลน์

- ชมรมคนรักราชวงศ์ชิง(แมนจู). **สตรีสูงศักดิ์**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม 2561,
<http://www.facebook.com/media/set/?set=a.111299372228401.13768.111221915569530&type3>

- An Embroidered LISHUI Stripe Fragment From an Imperial Dragon Robe Qianlong Period (1736 – 1795). เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม 2561,

www.Christies.com/lotfinder/textiles-costume/an-Embroidered-LISHUI-Stripe-Fragment-from-an-5048779-details.aspx

ฉันทา วิน. **ประเพณีการรัดเท้า : ประเพณีแห่งความเจ็บปวด**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 28 มีนาคม 2562, https://www.silpa-mag.com/history/article_19060

Michael Backman. **Chinese Silver-Gilt Fingernail Guards**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2562, https://www.michaelbackmanltd.com/archived_objects/chinese-silver-gilt-fingernail-guards

Sanjeeta Chatterjee. **Fingernail Guards, 19th century (Late Qing Dynasty)**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2562, <https://www.pinterest.es/sanjeeta1/ancient-jewellery/>

Ly Vaissiere. **Qing Dynasty's shoes**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2562, <https://www.pinterest.com/lyvaissiere/my-amazing-mind/>

Lotusyuchen. **Qi Xie shoes of Qing Dynasty**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 9 เมษายน 2562, <https://lotusyuchen.tumblr.com/post/51643693968/qing-dynasty-shoes-the-right-top-one-people-wear>

ฉันทา วิน. **ประเพณีการรัดเท้า : ประเพณีแห่งความเจ็บปวด**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2562, <http://www.visiontimes.com/2013/07/26/chinese-foot-binding-in-pictures-some-photos-are-graphic.html>

thaigoodview. **วัฒนธรรมการรัดเท้าของสตรีจีนโบราณ**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 15 เมษายน 2562, <http://www.thaigoodview.com/node/83840>

Sanook. **เครื่องสำอางจีนโบราณ**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 เมษายน 2562, <https://www.sanook.com/women/121869/>

Wikipedia. **จักรพรรดินีเสี่ยวอี่ฉุน**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2562, <http://th.wikipedia.org/wiki/จักรพรรดินีเสี่ยวอี่ฉุน>

Wikipedia. **จักรพรรดินีเสี่ยวเสียนฉุน**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2562, <http://th.wikipedia.org/wiki/จักรพรรดินีเสี่ยวเสียนฉุน>

Wikipedia. **จักรพรรดินีเสี่ยวเซิ่งเซี่ยน**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 20 เมษายน 2562, <http://th.wikipedia.org/wiki/พระพันปีหลวงเสี่ยวเซิ่งเซี่ยน>

ภาคผนวก

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวพรรณชนก สยมพร
วันเดือนปีเกิด	2 กันยายน 2539
สถานที่เกิด	กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	244/56 ซอยรามคำแหง 112 แขวงสะพานสูง เขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร 10240
ประวัติการศึกษา	
2558 - ปัจจุบัน	ระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวัง สนามจันทร์ คณะอักษรศาสตร์ สาขาเอเชียศึกษา ภาษาลือกจีน
2555 - 2557	ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนมาแตร์เดอีวิทยาลัย จังหวัดกรุงเทพมหานคร สายศิลป์ภาษาจีน

แบบโอนลิขสิทธิ์สารนิพนธ์

สาขาเอเชียศึกษา คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

ข้าพเจ้า	นางสาวพรรณชนก สยมพร
นักศึกษาชั้นปีที่ 4	วิชาเอกเอเชียศึกษา ภาษาญี่ปุ่น
ชื่อสารนิพนธ์	เครื่องแต่งกายและวิธีการดูแลความงามของสตรีสมัยราชวงศ์ชิง
ชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา	ดร.พิญ บุชบก
ที่อยู่ที่สามารถติดต่อได้	244/56 ซอยรามคำแหง 112 แขวงสะพานสูง เขตสะพานสูง กรุงเทพมหานคร 10240
หมายเลขโทรศัพท์	097-9289325

ลิขสิทธิ์ของบทความวิจัยอันเป็นผลมาจากการศึกษาเล่าเรียนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรระดับปริญญาบัณฑิต ข้าพเจ้ายินดีโอนลิขสิทธิ์ตามมาตรา 17 วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 เป็นของคณะอักษรศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร โดยมีกำหนดตลอดอายุการคุ้มครองลิขสิทธิ์

ลงนามผู้โอน.....

(นางสาวพรรณชนก สยมพร)

ลงนามผู้รับโอน.....

วันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2562